

AYVALIK ALAN BAŞKANLIĞI DANIŞMA KURULU BAŞKANLIĞI'NA

Raporu Sunan: Ayvalık Kent Çalışmaları Derneği
(Kütük No: 10-032-067)

Tarih: Ekim 2026

Konu: Ayvalık Kent İçi Ulaşım, Tarihi Dokuda Erişilebilirlik, Yayalaştırma ve Trafik Yönetim Sorunları Çerçevesinde Alan Yönetim Planı'na Yönelik Stratejik Yaklaşımlar ve Eylem Önerileri Raporu

I. GİRİŞ VE RAPORUN AMACI

Ayvalık kentsel sit alanı, Cunda (Alibey) Adası tarihi yerleşimi ve zeytin peyzajı; dar sokak dokusu, tescilli sivil mimarlık örnekleri ve hassas ekosistemi ile bütüncül olarak korunması gereken üstün evrensel değerlere sahiptir. 2017 yılından bu yana UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan kentin Alan Başkanlığı öncülüğünde yürütülen Yönetim Planı hazırlık süreci, tarihi kent merkezlerinin ve yaşam kalitesinin sürdürülebilirliği açısından stratejik bir eştir.

Derneğimizin 20 Haziran 2025 tarihinde yayımladığı "*Ayvalık'ta Tek Yön Uygulamasının Bilimsel ve Teknik Analiz Raporu*" sonrasında, Atatürk Bulvarı üzerindeki bilimsel ve teknik dayanaktan yoksun tek yön uygulaması kaldırılmıştır. Ancak bu durum, Ayvalık'ın kronik ulaşım ve erişilebilirlik krizini ortadan kaldırmamıştır. Özellikle turizm sezonunda kent nüfusunun dönemsel olarak milyona yaklaştığı pik dönemlerde;

- Tarihi kent dokusu ve Cunda içinde araç baskısının katlanarak artması,
- Dar sokak yapısı nedeniyle ambulans ve itfaiye gibi acil durum araçlarının hayati alanlara erişememesi,
- Hasta, yaşlı, çocuk, engelli bireyler ve sokak canlıları için yaşam koşullarının ağırlaşması,
- Bütüncül bir Ayvalık Sürdürülebilir Kent İçi Ulaşım Ana Planı'nın (SUMP) bulunmaması,

gibi temel sorunlar kentsel yaşamı ve koruma rejimini tehdit etmeye devam etmektedir. İşbu rapor; Kent Hakkı, Yerele Özgün Katılımcılık, Teknolojik Altyapı Entegrasyonu ve Eşitlikçi Erişilebilirlik odaklı stratejik kararlar ile eylem önerilerini sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

II. TARİHİ KENT VE CUNDA BÖLGESİNDE ULAŞIM KRİZİ

1. Acil Durum Yönetimi Zafiyeti: Ayvalık tarihi kent merkezi ve Cunda'nın 19. yüzyıl geleneksel dokusunu yansıtan dar sokak yapısı; kontrolsüz araç parklanmaları ve taşıt trafiği nedeniyle tıkanıldığında acil durum geçiş koridoru işlevini yitirmektedir. Yangın, sağlık vakaları veya afet anlarında itfaiye ve ambulans araçlarının sokağa girememesi, telafisi imkânsız can ve mal kayıplarına davetiye çıkarmaktadır.

2. Kentsel Yaşam Kalitesi ve "Eşitrişim" Eksikliği: Mevcut trafik düzeni araç merkezlidir. Çocuklar, yaşlılar, engelliler ve pusetli ebeveynler için güvenli hareket alanı kalmamaktadır. Sokak hayvanları dar sokaklarda artan araç hızı nedeniyle hayati risk altındadır. Ticari ve turistik akslarda yaya öncelikli alanların kurulamamış olması UNESCO sürecindeki otantikliğin algılanmasını zorlaştırmaktadır.

3. Ulaşım Planı Yokluğu: Motorlu araç, toplu taşıma, mikromobilité, yaya ve deniz ulaşımı entegrasyonunu sağlayan bir Ulaşım Planı bulunmamakta; anlık ve deneme-yanılmaya dayalı kararlar sistemi kilitlemektedir.

AYVALIK SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK YÖNETİM MODELİ

KENT HAKKI VE KAPSAYICILIK
(Eşitrişim İlkeleri)

MAHALLE KOMİTELERİ
(Katılımcı SUMP Süreci)

AKILLI TEKNOLOJİK ALTYAPI
(PTS ve Dijital Kayıt)

III. ALAN YÖNETİM PLANI İÇİN STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Strateji 1: Kent Hakkı ve Kapsayıcı Kentsel Adalet

Ulaşım politikalarında araçların dolaşım ve parklanma önceliği değil; insan, canlı hayatı, kamusal alan kullanımı ve erişim hakkı önceliklendirilmelidir. Hasta, yaşlı, çocuk, engelli bireyler ile sokak canlılarının yaşam koşullarını eşitleyen bir "Kapsayıcı Kent" yaklaşımı esas alınmalıdır.

Strateji 2: Yerel Uzmanlık ve Katılımcı Karar Mekanizmaları

Ulaşım ve yayalaştırma kararları; yerelde ulaşım, şehir planlama, kamu yönetimi ve mimarlık alanında uzman akademisyenlerin, meslek odalarının, STK'ların ve mahalle temsilcilerinin içinde yer aldığı özerk bir yerel komite yapısı üzerinden şekillendirilmelidir.

Strateji 3: Mahalle Ölçeğinde Yönetişim ve Teknolojik Altyapı

Sokak ve mahalle bazında ulaşım talepleri ile erişim yetkileri; kent sakinlerinin doğrudan katıldığı mahalle komiteleri vasıtasıyla tespit edilmeli; dijital kayıt, Plaka Tanıma Sistemleri (PTS) ve akıllı denetim altyapısıyla desteklenmelidir.

Strateji 4: Tarihi Dokuda Taşıma Kapasitesi ve Araçsızlaştırma

Ayvalık Tarihi Kent Merkezi ve Cunda Yüzey Dokusu, "Özel Koruma ve Sakinleştirilmiş Trafik Bölgesi" olarak tanımlanmalı; motorlu araç girişi akıllı kademelendirme, zaman kısıtlaması ve yetkilendirme sistemleriyle kademeli olarak sınırlandırılmalıdır.

Strateji 5: Katılımcı Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planı (SUMP)

Alan Yönetim Planı, Ayvalık için insan odaklı, iklim dostu, deniz ulaşımını ve mikromobilitayı içeren bütüncül bir Ulaşım Ana Planı'nın (SUMP) hazırlanmasını emredici bir idari hedef olarak belirlemelidir.

IV. YÖNETİM PLANI EYLEM ÖNERİLERİ

Eylem 1: Ayvalık Yerel Ulaşım ve Erişilebilirlik Komitesi ile Katılımcı SUMP Hazırlanması

- Eylem 1.1:** Alan Başkanlığı koordinasyonunda; yerel belediye temsilcileri, uzman akademisyenler, meslek odaları (ŞPO, İMO, MO), STK'lar ve Kent Konseyi temsilcilerinden oluşan bağımsız ve yetkili bir "Ayvalık Yerel Ulaşım ve Erişilebilirlik Komitesi" kurulması. Kent ulaşımına ilişkin tüm idari kararların önce bu komite süzgecinden geçirilmesi.
- Eylem 1.2:** Sezon içi ve sezon dışı yaya, araç, toplu taşıma, otopark ve yük lojistiği sayımları yapılarak dijital ulaşım veri tabanının oluşturulması.
- Eylem 1.3:** Mahalle odaklı katılımcı toplantılar (arama toplantıları, anketler, odak grup görüşmeleri) düzenlenerek yerel halkın rızasının ve katkısının sağlanması.

Eylem 2: Tarihi Kent Merkezi ve Cunda Adasında "Acil Durum, Yayalaştırma ve Teknolojik Yönetim" Rejimi

- Eylem 2.1:** Acil durum araçlarının 24 saat kesintisiz erişimini sağlayacak "Kırmızı Kod Kentsel Koridorlar" belirlenmesi ve parklanmanın kesin olarak yasaklanıp denetlenmesi.
- Eylem 2.2:** Belirli saatlerde (örneğin 10:00 - 23:00 arası) motorlu araç trafiğinin sınırlandırılması; bölgeye sadece mahalle sakini, engelli, kentsel lojistik ve acil servis araçlarının erişimine izin verilmesi.
- Eylem 2.3:** Hız sınırının 20 km/s'ye düşürülmesi (Traffic Calming) ve sokak canlıları ile yayaaların güvenliğinin elektronik önlemlerle sağlanması.

- **Eylem 2.4 (Mahalle Komiteleri ve Akıllı Teknolojik Altyapı):** Tarihi kent ve Cunda mahallelerinde "*Mahalle Trafik ve Erişilebilirlik Komiteleri*" kurulması; mahalle sakinlerinin, esnafın ve muhtarların karar süreçlerine katılması. Tarihi kent giriş noktalarına Plaka Tanıma Sistemleri (PTS), yükselen babalar ve akıllı bariyerler kurulması. Mahalle sakinleri, engelli bireyler, kentsel lojistik ve acil durum araçları için dijital kayıt ve yetkilendirme altyapısı (QR kod / Akıllı Mobil Geçiş Sistemleri) oluşturularak ihlallerin anlık denetlenmesi.

Eylem 3: Çevre Otoparklar, Transfer Merkezleri ve Alternatif Ulaşım Entegrasyonu

- **Eylem 3.1:** Tarihi kent merkezinin ve Cunda'nın çeperlerinde (Kırlangıç AVM çevresi, Karayolları arazisi, otogar çevresi, Cunda giriş çeperi) katlı/açık "*Park et - Devam et*" (*Park & Ride*) transfer merkezlerinin kurulması.
- **Eylem 3.2:** Transfer merkezlerinden merkeze ve Cunda'ya engelli ve puset erişimine uygun, sessiz, elektrikli ve çevreci küçük ölçekli ring araçlarının (şuttle/tramvay) devreye alınması.
- **Eylem 3.3:** Ayvalık - Cunda - Çamlık - Sarımsaklı aksları arasında deniz ulaşımının (deniz taksi/yolcu motorları) toplu taşımaya entegre edilerek yazın karayolu yükünün azaltılması.

Eylem 4: Herkes İçin Erişilebilir Sokaklar ve Kamusal Alan Kazanımı

- **Eylem 4.1:** İşgal edilen kamusal alanların yaya yolları, cepler, oturma elemanları ve sokak canlıları için su/beslenme noktaları olarak düzenlenmesi.
- **Eylem 4.2:** Görme, işitme ve bedensel engelli bireyler ile yaşlıların kentsel sit alanındaki kaldırımlara ve sahil şeridine engelsiz erişimini sağlayan "*Evrensel Tasarım Rehberi*" uygulanması.

V. SONUÇ VE TALEP

Ayvalık'ın koruma-yaşatma dengesi, yalnızca binaların restorasyonu ile değil, kentin sokaklarındaki yaşam kalitesinin, güvenliğin ve adil erişimin temini ile mümkündür. Bilimsel dayanaktan yoksun ulaşım müdahaleleri yerine; Kent Hakkı, Katılımcı Yerele Özgü Komiteler, Teknolojik Yönetim Altyapısı ve Bütüncül Ulaşım Planlaması ilkeleri Yönetim Planı'nın omurgasını oluşturmalıdır.

Bu çerçevede Danışma Kurulu'ndan talebimiz:

1. Sürdürülebilir Ulaşım, Akıllı Kayıt/PTS Denetim Altyapısı, Mahalle Komiteleri ve Katılımcı Ulaşım Planı (SUMP) ilkelerinin Ayvalık Alan Yönetim Planı taslağına bağlayıcı eylemler olarak eklenmesi,
2. Yerelde konusunda uzman akademisyenler, meslek odaları ve STK'lardan oluşacak özerk bir "*Ayvalık Yerel Ulaşım ve Erişilebilirlik Komitesi*" kurulması yönünde tavsiye kararı alınması,
3. Ayvalık Kent Merkezi ve Cunda için acil durum geçiş hatlarını güvenceye alacak, PTS ve dijital yetkilendirme destekli katılımcı Yayalaştırma ve Trafik Sakinleştirme Kararları alınması,
4. Ayvalık Ulaşım Ana Planı hazırlıklarının Alan Başkanlığı öncülüğünde yerel paydaşların katılımıyla derhal başlatılmasıdır.

AYVALIK KENT ÇALIŞMALARI DERNEĞİ

Yönetim Kurulu Adına

Kütük No: 10-032-067

Ayvalık, Balıkesir